

Література

1. Виноградова О.С. Проблемные методы в обучении иностранным языкам. - <http://www.distant.iosoi.ru/library/publication/vinogradova.1.htm>.
2. Мастер-класс «Использование проектной методики в обучении иностранным языкам» - <http://www.openclass.ru/master-classes/61740>
3. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 2000. - №2-3.
4. Проектная методика как средство формирования иноязычной компетенции. - <http://www.paula-shop.com/mod/shop/product@/23132>
5. Щукина А.П. Интенсивные методы обучения иностранным языкам: Учебное пособие. – М., 2007.
6. Щукин А.П. Обучение иностранным языкам: Теория и практика. Изд. 3-е. – М., 2007.
7. Nuclear Myths erupt in Japan. – <http://www.crikllly.com.au/2011/03/14/nuclear-myths-erupt-in-japans-post-quake-conf...> 28.03.2011.
8. Nuclear Power – http://en.wikipedia.org/wiki/Nuclear_Power, 28.03.2011.
9. RBTN. Ru: Fukushima Chernobyl Syndrome – <http://www.anti-atom.ru/ab/node/2134>.

ПРОЕКТНО-ХУДОЖНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ХГФ

УДК 31. 015. 31: 378. 633. 7

Сергіонова Е.Н.

У статті виявлені можливості здійснення розвиваючого аспекту учбово-виховного процесу на заняттях ДІМ і дизайну при умові організації його за принципами професійної проектно-художньої діяльності. Визначені необхідні знання, вміння та якості особистості майбутнього педагога, здатного керувати учбово-творчою роботою дітей.

Ключові слова: проектно-художня діяльність; розвиваючий аспект навчання; декоративно-прикладне мистецтво і дизайн.

ПРОЕКТНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ХГФ

Сергионова Э. Н.

В статье выявлены возможности осуществления развивающего аспекта учебно-воспитательного процесса на занятиях ДИИ и дизайна при условии его организации с учетом основных принципов профессиональной проектно-художественной деятельности. Определены необходимые знания, умения и качества личности будущего педагога, способного управлять учебно-творческой работой детей.

Ключевые слова: проектно-художественная деятельность; развивающий аспект обучения; декоративно-прикладное искусство и дизайн.

DESIGN AND ARTISTIC APPROACH TO THE ORGANIZATION OF GRAPHIC ART FACULTY STUDENTS' TRAINING AND CREATIVE WORK

Serpiionova E. N.

The article reveals the abilities of developing aspects of the educational process at the lessons Decorative and Applied Arts and Design if the main principles of professional design and artistic activities will be taken into. The necessary knowledge, skills and personal qualities of a future teacher, capable to manage teaching and creative work of children have been identified.

Keywords: *design and artistic activity; developmental aspect of teaching; decorative arts and design.*

Постановка проблеми. Динаміка зростання ролі професії педагога у сучасних умовах визначає соціальне замовлення на підготовку фахівця нового типу, здатного адаптуватись до швидких змін ринку і нових технологій. Виникнення і постійний швидкий розвиток новітніх форм керування різними видами діяльності ставить і перед педагогікою нові цілі і потребує негайного рішення специфічних завдань. Це, насамперед, виявлення необхідних умов і можливих шляхів у підготовці вчительських кадрів, здібних до творчого переосмислення здобутого за часи навчання досвіду та адекватного втілення його на практиці. Аналіз різних підходів до формування креативної особистості фахівця довів, що виховання творчо мислячого педагога можливо здійснювати в процесі такої педагогічної взаємодії, яка забезпечує не тільки передачу деякого змісту (оформленого у вигляді знань, умінь, навиків, звичок, способів дій і тому подібне) від викладача до студентів, але виховання в них творчого відношення до учбово-професійної діяльності, формування готовності майбутніх вчителів до самостійного творчого пошуку шляхів вдосконалення професійної майстерності. У зв'язку з цим виникла потреба виявити основні можливості здійснення розвиваючого аспекту учбово-виховного процесу на заняттях ДПМ і дизайну при умові організації його за принципами професійної проектно-художньої діяльності. А також визначити необхідні знання, вміння та якості особистості майбутнього педагога, здатного керувати учбово-творчою роботою дітей.

Мета статті. Виявити можливість здійснення розвиваючого аспекту учбово-виховного процесу на заняттях ДПМ і дизайну при умові організації його за основними принципами професійної проектно-художньої діяльності. Визначити необхідні знання, вміння та якості особистості майбутнього педагога, здатного керувати учбово-творчою роботою дітей.

Аналіз досліджень. До проблеми творчого розвитку особистості звертались в своїх працях Дж. Рензулле, К. Тейлор, Е. Торренс, Д. Чернілевський, Х. Ортега-і-Гассет, О. Отич, Е. Де Боно, С. Рубінштейн, І. А. Зезюн, В. А. Моляко, В. А. Роменець, І. Ітген, В. А. Сластьонін та ін.

Розглядаючи креативність як ціннісно-особистісну будівничу категорію (О. Морозов, Д. Чернілевський), характеристику дивергентного мислення (Дж. Гілфорд, О. Тихомиров), інтелектуальну активність (Д. Богоявленська, Л. Єрмолаєва-Томіна), інтегровану якість особистості (Я. Пономарьов), пси-

хогенетичну властивість, «корелят» творчості (Г. Адлер, С. Хокінг), вчені єдині у визначенні її невід'ємною складовою людської духовності й умовою творчого саморозвитку особистості, що є суттєвим резервом її самоактуалізації й виражається не стільки в багатоманітності знань особистості (як соціально закріплених стереотипів, втілених у правилах та законах), скільки у сприйнятливості, чутливості до проблем, відкритості до нових ідей та схильності руйнувати чи змінювати стійкі стереотипи з метою створення нового, отримання нетривіальних й незвичайних рішень різноманітних проблем [7, с.40].

Вирішення проблем композиції у дизайні та декоративно-прикладному мистецтві ми знаходимо у працях В. Б. Устіна, О. М. Голубевої. Пропедевтика форми, конструкції та кольору розглядається у працях І. Ітена, П. Клеє, Є. А. Роземблома, И. Т. Волкотрубца. Рішенням завдань з колористики присвячені підручники Н. Н. Степанова та Л. Н. Міронової. До проблем організації навчально-творчої діяльності студентів на заняттях ДПМ і дизайну на основі принципів художньо-конструкторського підходу зверталися М. Н. Фішер, І. І. Зарецька, Н. Є. Желтомірська.

Проте ж в Україні ще не існує достатньо розробленої і поширеної практичної методики підготовки майбутніх вчителів, здатних організувати продуктивну учбово-творчу діяльність учнів на уроках художньої праці, за типом професійної роботи дизайнерів.

Отримані результати.

Складання професійної моделі художника-педагога, який буде керувати учбово-творчою діяльністю школярів на уроках художньої праці, обумовлюється, перш за все, змістом та спрямованістю цієї діяльності.

Постійне удосконалення шкільних програм трудового навчання, доповнення їх змісту, введення нових форм керування учбово-виховним процесом потребує від майбутніх вчителів багатьох знань у різних галузях виробництва і вміння творчо ставитися до своєї професії.

Професіоналізм педагога передбачає особливу освіченість, особіну культуру і бачення всього комплексу трудового навчання як цілісної системи: умов, принципів, знань, вмінь та психолого-педагогічних вимог до організації учбово-творчого процесу.

Успішна діяльність художника-педагога значною мірою обумовлена характером його мотивації, широтою художнього мислення та рівнем ціннісних орієнтацій. Модель художника-педагога синтезує психолого-педагогічний, змістовний, організуюче-керівницький, творчий та естетичний аспекти діяльності.

Сутність педагогічної творчості окреслює комплекс вимог до сучасного фахівця у поєднанні моделі діяльності, моделі особистісних якостей та моделі перспективного розвитку спеціальності.

На вчителя покладається місія пробудити у школярів інтерес до трудової діяльності, ознайомити їх з характерними особливостями різних професій, сформувати позитивні якості особистості учнів.

Майбутньому вчителю необхідна підготовка, яка перетворює діяльну основу самої його особистості, здатної самостійно будувати процес навчання, виховання та розвитку дітей, виходячи з двох основоположних принципів творчості: постійно генерувати нові ідеї і знаходити шляхи їх реалізації.

Такий погляд на роль педагога у навчально-виховному процесі привів до нового підходу у виборі змісту методики трудового навчання школярів, який базується на принципах професійної проектно-художньої діяльності. Для підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, здатних вирішувати творчі завдання, необхідно було організувати навчально-творчу роботу студентів ХГФ на заняттях ДПМ та дизайну теж на основі принципів проектно-художнього підходу.

Його змістова складова становить цілісну систему знань, вмінь та цілеспрямованих дій з організації продуктивної роботи учнів. Педагогічні вимоги до організації проектно-художньої діяльності у трудовому навчанні - це наперед побудова всього учбово-творчого процесу на базі трьох основних принципів:

Вимоги до організації проектно-художньої діяльності у трудовому навчанні

1. діалектична єдність утилітарного та естетичного;
2. альтернативність рішень;
3. осмисленість та цілеспрямованість творчого пошуку.

Основні вимоги до обрання об'єктів праці:

1. соціальна та особистісна значимість
2. естетична цінність
3. педагогічна доцільність

Знання та вміння необхідні для здійснення творчої проектно-художньої діяльності:

1. закономірності формоутворення (функція, конструкція, матеріал, технологія, форма);
2. основи композиції (категорії, якості, засоби гармонізації);
3. етапи художнього проектування (вивчення проектної ситуації, пошук, селекція, збагачення та втілення рішення);
4. методика творчого пошуку (мозкова атака, синектика, ліквідація типових ситуацій, морфологічні карти).

Діалектична єдність утилітарного та естетичного передбачає пошук форми яка найкраще відповідає функції або змісту проєктованого об'єкту.

Пошук альтернативних рішень поширює діапазон творчих прагнень студентів, дає змогу урахувувати різні, навіть протилежні напрямки при роботі над проєктом.

Осмисленість та цілеспрямованість творчого пошуку не тільки сприяє досягненню бажаного результату, а також формує цінні якості особистості майбутніх вчителів.

При визначенні знань і умінь необхідних майбутньому вчителю художньої праці ми виділили закономірності формоутворення. Це розуміння призначення проєктованого об'єкта, особливості конструкції та комплексу матеріалів для втілення задуму.

У розділі «Основи композиції» виділяємо структуру основних понять, що вживаються в теорії та практиці композиції.

I. Види композиції:

1. фронтальна;
2. об'ємно-просторова;
3. глибинно-просторова.

II. Категорії композиції:

1. об'ємно-просторова структура;
2. тектоніка.

III. Основна якість композиції:

1. гармонійна цілісна єдність (гармонія).

IV. Ознаки гармонії:

1. повторення цілого в його частинах (велике в малому);
2. домірність.
3. підпорядкованість;
4. врівноваженість;
5. єдність форми та змісту (утилітарне і естетичне).

V. Стани композиції:

1. статичність (спокій);
2. динамічність (рух.)

VI. Засоби гармонізації:

1. симетрія, асиметрія, дисиметрія;

2. метр і ритм;
3. контраст, нюанс, рівність (тотожність);
4. пропорції, відносини;
5. розмір, масштаб, масштабність;
6. колірна гармонія;
7. фактура, текстура, структура.

До вибору конструктивних матеріалів, придатних для вивчення, освоєння та використання у навчально-виховному процесі ми підходимо не з точки зору їх найбільшого застосування в народному господарстві, а головним чином, з огляду на їх доступність та педагогічну цінність, тобто потенційну можливість багатопланового використання в навчальному процесі у ДПМ і декоративні властивості. Виявлення і використання особливостей кожного матеріалу сприяє вдосконаленню сприйняття студентів (через розвиток почуттів) і стимуляції їх дослідницької активності.

Визначаючи психолого-педагогічні умови успішного творчого процесу на уроках художньої праці, ми звертали увагу на наступні чинники.

Виникненню інтересу до самостійної творчості в процесі теоретичної і практичної діяльності заважає стійка звичка до репродуктивного способу виконання завдань і неволодіння методами творчого пошуку. Появі інтересу до виконання технологічних операцій перешкоджає незнання технологій і способів дії.

Важливо, щоб студенти мали можливість активно брати участь у постановці цілей і завдань, у виборі способів їх вирішення та виконання. Прояву творчості ускладнює і навіть перешкоджає попередній досвід невдач і невпевненість в успіху.

Для самостійної творчої діяльності майбутнім педагогам необхідні такі навички:

- з організації праці;
- з художнього проектування;
- з добування необхідних знань;
- з дослідження властивостей матеріалів та особливостей конструкцій;
- аргументованого висловлювання про проєкт, виробу і результати роботи і т.д.

Величезне значення у вихованні та розвитку художнього смаку і сталого інтересу до трудової діяльності має вибір об'єктів праці і способів їх виконання. Приклади, пропоновані студентам як аналоги або наочні посібники, повинні бути високого художнього рівня. На заняттях необхідно знайомитися з кращими зразками народного і декоративно-прикладного мистецтва і так само з досягненнями дизайну. В якості зразків можуть пропонуватися тільки об'єкти, які дозволяють формувати проєктно-художні уявлення про найбільш доцільну, гармонійну і образно-виразну форму виробів.

Короткочасні завдання спрямовані на знайомство з властивостями матеріалів, особливостями конструкції і методами їх виконання. Довгострокові завдання передбачають розробку проєкту, або серії об'єктів, вирішення їх конструкції, колірної гами, фактурних відносин і ретельне виконання виробів.

Проєктно-художній підхід у ролі системо-утворюючого чинника організації трудової підготовки майбутніх вчителів визначив і основну спрямованість

методики дослідно-експериментальної роботи на формування готовності випускників до здійснення творчого аспекту педагогічної діяльності.

Ця робота проводилася в природних умовах навчання у вузі. Для більш чіткої диференціації навчально-трудової діяльності студентів, весь процес підготовки був розчленований на два основних етапи: аудиторне вивчення курсів ДПМ та дизайну і активна педагогічна практика в школі.

Тут проходила перевірка рівня підготовленості студентів до розвиваючого аспекту педагогічної діяльності, визначення рівня сформованості їх творчих здібностей і характеру адаптації в умовах реального навчально-виховного процесу.

Розробка методики дослідно-експериментальної роботи передбачала визначення форм і методів реалізації проектно-художнього підходу в підготовці майбутніх вчителів до розвитку творчих здібностей школярів на уроках художньої праці.

До основних з них ми відносимо:

- проблемний виклад теоретичного матеріалу;
- широке застосування евристичних методів та заснованих на їх засадах стратегій і тактик пошуку нових рішень;
- систему регулярного творчого тренінгу, що включає цілий ряд спеціальних прийомів;
- творчі ігри.

Оцінка творчих робіт студентів здійснюється на основі наступних критеріїв:

1. відповідність усіх параметрів виробу його утилітарно-естетичній функції (призначенню);
2. рівень новизни;
3. художньо-образна виразність;
4. раціональна організація форми;
5. технологічність виготовлення і зручність експлуатації;
6. економічність і педагогічна доцільність технології.

Використання проектно-художнього підходу в організації трудового навчання майбутніх вчителів визначило не тільки зміст теоретичної та практичної підготовки студентів, а й її спрямованість.

У процесі дослідно-експериментальної роботи в основному намітилася активна динаміка росту творчої активності студентів, зросла їхня віра у власні творчі можливості, визначилася особистісна естетична позиція, з'явилася зацікавленість у майбутній творчій педагогічній діяльності.

Вирішальним етапом формування і перевірки професійної готовності майбутніх вчителів до різнобічної творчої діяльності був період активної педагогічної практики в школі.

У процесі безпосередньої роботи з дітьми на уроках праці в одних студентів різко зросла потреба у творчості, інші ж, навпаки, вважали за краще скористатися перевіреними зразками і не «ризикувати». На наш погляд, таке явище пояснюється як незрілістю особистісної позиції студента, недооцінкою ролі розвитку творчих здібностей школярів, недостатньою вірою у власні творчі сили та творчі можливості дітей, так і що склалися реальними умовами в школі (установка на репродуктивні

методи навчання, неприйняття новацій, тяжіє авторитет досвідчених педагогів та ін.).

Висновки.

Результати проведеної дослідно-експериментальної роботи з реалізації проектно-художнього підходу в трудовій підготовці студентів ХГФ підтвердили вихідні положення гіпотези, показали реальні можливості цілеспрямованого формування професійної готовності майбутніх вчителів до розвитку творчих здібностей школярів на уроках художньої праці і дозволили зробити основні висновки – готовність майбутніх вчителів до розвиваючого аспекту трудової діяльності набуває цілісний і універсальний характер, якщо організація трудової підготовки у вузі будується на основних принципах проектно-художньої діяльності і має певний зміст і структуру.

Подальшим напрямком розвитку розглянутої теми буде дослідження питань розробки змісту і структури навчально-трудової діяльності школярів різних класів з позиції проектно-художнього підходу, визначення шляхів удосконалення організації позакласної роботи учнів у плані виявлення виховних та розвиваючих можливостей праці.

Література.

1. Бархин Б. Г. Методика архитектурного проектирования / Б. Г. Бархин. – М.: Стройиздат, 1993. – 436 с.
2. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования. Моделирование материалов и биоформ. / И. Т. Волкотруб. – Київ: «Вища школа», 1982. – 152с.
3. Де Боно Э. Латеральное мышление – СПб.: / Э. Де Боно. – Питер: Паблшинг, 1997. – 320с. – (Серия «Мастера психологии»).
4. Джонс Дж. К. Методы проектирования: пер. с англ. – [2-е изд., доп.]. / Дж. К. Джонс. – М.: Мир, 1986. – 375с.; ил.
5. Иттен И. Искусство формы: пер. с немецкого и пред. Л. Монаховой / Иоханнес Иттен. – М.: изд. Д. Аронов, 2004. – 136 с.; ил.
6. Иттен И. Искусство цвета: пер. с немецкого; 4-е издание; пред. Л. Монаховой / Иоханнес Иттен. – М.: изд. Д. Аронов, 2007. – 96 с.; ил.
7. Морозов А. В., Чернилевский Д. В. Креативная педагогика и психология: учеб. пособие / А. В. Морозов, Д. В. Чернилевский. – М.: Академический Проект, 2004. – 2-е изд. испр. и доп. – 560 с.
8. Серпионова Э. Н., Желтомирская Н. Е., Зарецкая И. И. Художественное конструирование из текстильных материалов / Э. Н. Серпионова, Н. Е. Желтомирская, И. И. Зарецкая. – М.: АПН СРСР, 1990. – 40 с.
9. Сисосва С. О. Основы педагогической творчости. Підручник / С. О. Сисосва. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.
10. Фишер М. Н., Серпионова Э. Н., Зарецкая И. И. Конструирование из полоски и сложенного листа бумаги и картона / М. Н. Фишер, Э. Н. Серпионова, И. И. Зарецкая. – М.: АПН СРСР, 1987. – 40 с.; ил.